

BA-uddannelser i Arkæologi fusioneres

Fælles studieordning for Forhistorisk og Klassisk Arkæologi på KU

Per Ole Rindel, fagkoordinator for Forhistorisk Arkæologi, Københavns Universitet

De nuværende BA-uddannelser i Forhistorisk Arkæologi og Klassisk Arkæologi ved Københavns Universitet sammenlægges i 2011. En ny fælles studieordning er på vej. Uddannelsens to første år kommer til at omfatte to lige store hovedsøjler: en almen metodisk-teoretisk søjle og en empirisk søjle, bestående af fire periodekurser. Indholdet i den metodisk-teoretiske søjle repræsenterer en opgradering af arkæologisk videnskabsteori, feltarkæologi og anvendelse af GIS i arkæologi i forhold til den nuværende studieordning ved Forhistorisk Arkæologi. I den empiriske søjle vil det være muligt at følge enten et "nordeuropæisk" spor eller et "klassisk" spor, som i indhold ligger tæt op ad de nuværende BA-uddannelser ved hhv. Forhistorisk og Klassisk Arkæologi.

Baggrund for den nye studieordning

På Københavns Universitet har vi i det seneste års tid været i gang med at udarbejde et forslag til en ny studieordning for BA-uddannelsen i Arkæologi. Studieordningen skal være fælles for fagene Forhistorisk Arkæologi og Klassisk Arkæologi, som sammen med fagområderne Etnologi, Historie, Græsk og Latin hører under SAXO-instituttet på det Humanistiske Fakultet. Baggrunden for dette er en beslutning i instituttets ledelse med henblik på effektivisering og fornyelse af de arkæologiske uddannelser på instituttet.

Arbejdet med udarbejdelsen af den nye fælles studieordning er fortrinsvis foregået i forskellige ad hoc udvalg under studienævnet. Undervejs er der gennemført høringer hos undervisere, studerende og instituttets aftagerpanel. I hovedsagen skulle hovedtrækkene i studieordningen nu være forhandlet på plads internt på instituttet, og en lille arbejdsgruppe med repræsentanter for både undervisere og studerende fra begge fag har for kort tid siden afleveret et forslag til den detaljerede udformning. Det skal nu i høring hos undervisere, studerende, studienævn og institutledelse m.m., inden studieordningen sendes videre til formel godkendelse. Efter planen skal den nye studieordning træde i kraft fra efterårssemesteret 2011, med et fælles optag på 50 nye studerende hvert år. Det svarer nøje til det samlede optag på de to fag i 2010, idet der blev optaget 33 studerende på Forhistorisk Arkæologi og 17 på Klassisk Arkæologi.

Det har unægtelig været en stor og vanskelig udfordring at finde frem til en løsningsmodel, som i rimelig grad kan tilfredsstille alle parter. På den anden side har det været en god anledning til at foretage en række stadig mere påtrængende justeringer af de arkæologiske uddannelser. Ikke mindst feltarkæologien har i de senere år været inde i en rivende metodisk udvikling. Samtidig vil nye skærpede administrative rammer for studieforløbenes varighed uundgåeligt betyde et opgør med den studieadfærd, som hidtil har været karakteristisk for vores studerende. Den løbende vekselvirkning mellem uddannelse i universitetsregi og studierelevant arbejde i form af udgravningsvirksomhed m.m. ved museerne vil ikke længere være mulig. De kommende kandidaters feltarkæologisk erfaring og netværksdannelse må derfor sikres på anden vis. Endelig er det oplagt, at en styrkelse af den faglige dialog mellem de to arkæologiske fagområder, med hver sin forsknings-tradition, under alle omstændigheder rummer mulighed for gensidig berigelse og faglig fornyelse.

Studieordningens overordnede struktur

Mulighederne for at ændre studieordningens struktur og indhold begrænser sig til de to første år af uddannelsen. Det tredje år er som fast standard bestemt til at skulle omfatte 4 lige store moduler, bestående af BA-projektet og tre tilvalg, hvoraf mindst to skal være uden for eget fag.

Tema: de nye arkæologiske uddannelser

Arkæologisk Forum nr. 23 november 2010

Arkæologi				
	Nordeuropæisk spor	Klassisk spor	Fælles studieelementer for begge spor	
1.semester	<i>Modul 2: Arkæologisk periodekursus 1</i>		<i>Modul 1:</i>	
	Arkæologi i Danmark og Nordeuropa 1 (600 e.Kr. - nyere tid) (15 ECTS)	Græsk arkæologi 1 (1050-480 f.Kr.) (15 ECTS)	Introduktion til arkæologi (15 ECTS)	
2.semester	<i>Modul 4: Arkæologisk periodekursus 2</i>		<i>Modul 3:</i>	
	Arkæologi i Danmark og Nordeuropa 2 (2.000.000 - 4000 f.Kr.) (15 ECTS)	Græsk arkæologi 2 (480-30 f.Kr.) (15 ECTS)	Metodekursus 1 Arkæologisk udgravningsteknik (15 ECTS)	
3.semester	<i>Modul 6: Arkæologisk periodekursus 3</i>		<i>Modul 5:</i>	
	Arkæologi i Danmark og Nordeuropa 3 (4000 - 500 f.Kr.) (15 ECTS)	Romersk arkæologi (200 f.Kr. - 220 e.Kr.) (15 ECTS)	Arkæologisk videnskabsteori (15 ECTS)	
4.semester	<i>Modul 8 & 9: Arkæologisk periodekursus 4</i>			
	<i>Kursusmodul 8 (N):</i> Arkæologi i Danmark og Nordeuropa 4 (500 f.Kr. - 600 e.Kr.) (10 ECTS)	<i>Modul 9:</i> Europæiske forbindelser (800 f.Kr.-600 e.Kr.) (5 ECTS)	<i>Kursusmodul 8 (F):</i> Etruskisk arkæologi (ca.800-300 f.Kr.) (10 ECTS)	<i>Kursusmodul 7.A:</i> Metodekursus 2 Arkæologisk dokumentation og analyse (15 ECTS)
				<i>Kursusmodul 7.B:</i> Græsk Bronzealder (15 ECTS)
5. & 6. semester		Tilvalg (15 ECTS)	Tilvalg (15 ECTS)	
		Tilvalg (15 ECTS)	<i>Modul 10: BA-projekt</i> (15 ECTS)	

Grundlæggende består uddannelsens to første år i den nye studieordning i hovedsagen af to lige store hovedsøjler: en almen metodisk-teoretisk søjle og en empirisk søjle. I den henseende svarer den nye studieordning helt til den nuværende studieordning ved Forhistorisk Arkæologi. For begge søjler gælder, at der kunne være behov for større faglig tyngde i form af flere eller større moduler, hvilket da også har været et væsentligt tema i vores diskussioner. En udvidelse af den ene søjle ville dog nødvendigvis være på bekostning af den anden, eftersom modulerne i de to studieår ikke samlet må overstige 120 ECTS. Vi har derfor i udvalgene vurderet, at en ligelig vægtning af de to søjler bedst imødekommer de basale faglige krav til BA-uddannelsen, både i relation til vores primære aftagergruppe, de kulturhistoriske museer, og de respektive kandidatuddannelser. Erhvervelse af en bred fagspecifik empirisk viden i løbet af BA-uddannelsen er nødvendig, for at vægten på kandidatuddannelsen i højere grad kan lægges på den videre udvikling af den studerendes humanistiske kompetencer. I museumsregi er det særlig i relation til den feltarkæologiske virksomhed vigtigt, at mandskabet på forhånd er godt "klædt på" både empirisk og metodisk, da det ofte på forhånd er ganske åbent, hvad der måtte fremkomme af arkæologisk kildemateriale. Her skal mandskabet på stående fod kunne foretage en korrekt diagnosticering og valg af metode. I den henseende kan vilkårene sammenlignes med den praktiserende læges, som er nødt til at have en bredt dækkende grundkompetence, også for at kunne involvere de relevante specialister. På den anden side er det teoretiske element i uddannelsen selvfølgelig også meget vigtigt, ikke blot i akademisk sammenhæng, men også for generelt at styrke det forskningsbaserede perspektiv i dansk arkæologi. Det gælder ikke mindst i relation til den arkæologiske udgravningsvirksomhed.

Den empiriske søjle rummer mulighed for at følge to forskellige spor, som modsvarer de to aktuelle fagområder. Hele den metodisk-teoretiske søjle, som altså modsvarer et fuldt studieår (60 ECTS), er derimod fælles for alle. Det repræsenterer en markant forøgelse af integrationen mellem de to fagområder, for hidtil er kun seminargravningerne og den tilhørende forberedende undervisning,

svarende til et kvart studieår (15 ECTS), foregået i fællesskab mellem de to fag.

Den metodisk-teoretiske søjle

Det første modul i den metodisk-teoretiske søjle er *Introduktion til arkæologi*. Det svarer i omfang og placering i studieforløbet ganske til det tilsvarende studieelement i den nuværende studieordning ved Forhistorisk Arkæologi, men indholdsmæssigt vil det klassiske arkæologiske fagområde naturligvis komme til at indgå med betydelig større vægt. Kurset skal give den studerende et elementært kendskab til de problemstillinger, der knytter sig til arkæologiske data samt basal indsigt i fagets videnskabsteori, metode og historie med særligt fokus på de fagområder, der repræsenterer den forhistoriske og historiske arkæologi i Nordeuropa og den klassiske arkæologi i Middelhavsområdet.

I 2.semester følger modulet *Metodekursus 1*, som omhandler arkæologisk feltarbejde og udgravning og ligesom hidtil omfatter en 4 ugers seminargravning. I forhold til den nuværende studieordning er anvendelse af IT i højere grad integreret i dette kursus. Målsætningen er, at den studerende efter dette kursus er i stand til at anvende GIS til digital behandling af arkæologiske udgravningsdata og foretage opmåling vha. GPS. Det teoretiske element i uddannelsen styrkes ligeledes. Det nuværende modul i 3.semester *Arkæologi i Europa og Verden*, som ganske vist har et teoretisk perspektiv, erstattes af et decideret kursus i *Arkæologisk Videnskabsteori*, som omhandler arkæologiens forskningshistorie, teorihistorie og videnskabsteori i et globalt perspektiv. I BA-uddannelsen skal der indgå et valgfag på 15 ECTS og i 4.semester har den studerende således mulighed for at vælge modulet *Metodekursus 2*, alternativt *Græsk Bronzealder*, som modsvarer et valgfag i den nuværende BA-studieordning ved *Klassisk Arkæologi*. Metodekurset omhandler arkæologisk dokumentation og analyse i bred forstand, lige fra geofysisk inventering til laboratorieanalyser. Tanken er, at praktiske øvelser og demonstration af dokumentations- og analysemetoder såvel i felten som på laboratorier skal indgå i undervisningen. Det er en oplagt mulighed at supplere de forudgående 4 ugers seminargravning med videregående praktiske feltarkæologiske øvelser af kortere eller længere

varighed, hvis de fornødne ressourcer kan afsættes til dette. Målsætningen er, at den studerende bliver i stand til at reflektere kritisk over mulige dokumentations- og analysemetoder, herunder de naturvidenskabelige, i relation til et arkæologisk kildemateriale. Samtidig udbygges færdighederne i anvendelse af IT, således at den studerende bliver i stand til at etablere en database og på elementært niveau anvende GIS til analyse og præsentation af rumlige arkæologiske data.

Anvendelse af GIS (MapInfo) har i en årrække indgået som et fast element i vores tilvalgsfagskursus i Feltarkæologi, der har ligget i 6.semester. Det betyder dels, at kun en del af de studerende har haft denne undervisning, dels at de først har opnået færdigheder i anvendelse af GIS efter udførelsen af BA-projektet, som har ligget i det foregående semester. Det er ikke længere holdbart. GIS er nu blevet et så vigtigt og almindeligt element i arkæologi, at det i et vist omfang bør være obligatorisk for alle arkæologistuderende og indgå i de metodiske færdigheder, der kan bringes i spil i forbindelse med BA-projektet. Museerne har da også i forskellige sammenhænge tydeligt tilkendegivet, at de gerne ser, at uddannelsen styrkes på dette område.

Den empiriske søjle

Den empiriske søjle omfatter, ligesom den nuværende studieordning ved Forhistorisk Arkæologi, fire arkæologiske periodekurser à 15 ECTS. I flere henseender er den nye studieordning dog væsentligt anderledes. For det første er der lagt to forskellige spor ind i søjlen. Principielt kan det enkelte periodekursus omhandle et hvilket som helst udsnit af den globale kulturhistorie. Det afgørende i sekvensen af periodekurser er, at der er indbygget en progression i de akademiske krav i de faglige mål, som de studerende skal opfylde i relation til de respektive kurser. I princippet kunne der derfor uden vanskeligheder indlægges andre eller flere "spor" i denne struktur. I den aktuelle udformning er det muligt at følge enten et "nordeuropæisk" spor eller et "klassisk" spor, som i indhold ligger tæt op ad de nuværende BA-uddannelser ved hhv. Forhistorisk og Klassisk Arkæologi. Inden for hvert periodekursus kan den studerende dog frit vælge mellem de to spor og således vælge et "slalomløb" ned gennem søjlen. Under alle omstændigheder vil

den studerende efter gennemførelse af uddannelsen kunne kalde sig "BA i Arkæologi". Tanken er dog, at der skal være mulighed for at forme uddannelsen i fht. en faglig profil, der er genkendelig på det arkæologiske arbejdsmarked. Såfremt den studerende f.eks. i alle fire periodekurser har fulgt det nord-europæiske spor og tillige har udarbejdet et BA-projekt med emne inden for Forhistorisk Arkæologi, kunne man forestille sig, at det kunne give ret til den udvidede betegnelse "BA i Arkæologi, med forhistorisk arkæologisk profil". Tilsvarende mht. det "klassiske" spor og Klassisk Arkæologi.

Vi har i løbet af processen med udarbejdelsen af den nye fælles studieordning eksperimenteret med en mere gennemgribende integration af den empiriske søjle, således at den blev samlet i et enkelt spor. Det viste sig imidlertid forbundet med så store vanskeligheder og fagligt uheldige konsekvenser, at ideen blev droppet igen. Først og fremmest er der en voldsom forskel i tidsmæssig afgrænsning mellem de to fagområder. Klassisk Arkæologi omfatter kun en brøkdel af det lange tidsrum, som Forhistorisk Arkæologi beskæftiger sig med, nemlig fra de første mennesker til nyere tid. Det betyder, at en tværgående kronologisk inddeling af de fire periodekurser ikke er mulig, uden at det betyder en uacceptabel udtynding af det ene eller begge fagområder.

Vi har også forsøgt en konsekvent inddeling af det empiriske stof i tværgående tematiske kurser. Vi måtte dog konstatere, at det ikke kunne hænges sammen i praksis på grund af de store tidsmæssige forskydninger i væsentlige fænomener som f.eks. statsdannelse, i hvert fald ikke inden for de snævre ressourcemæssige rammer, som uddannelsen er underlagt. Dette forhold skærpes yderligere, såfremt de aktuelle tanker om generelle nedskæringer i kursernes omfang gennemføres. Konsekvensen måtte forventes at blive, at alle studerende kunne lidt af begge dele, men ikke fik et tilstrækkeligt solidt empirisk grundlag inden for ét af de aktuelle fagområder, som har ganske forskellige primære aftagergrupper. Dermed ikke sagt, at en "blandet" empiri ikke kunne være fordelagtig i fht. mere utraditionelle jobmuligheder.

Ligeledes eksperimenterede vi med et mere gennemgående fælles "midterspor" i den empiriske

søjle, omhandlende det overordnede europæiske perspektiv. Det ville absolut være relevant, f.eks. i relation til europæisk bronzealder, men det ville være for tidskrævende i forhold til det empiriske stof, som først og fremmest må tilgodeses i relation til de to fagområder. Det formaliserede overlap mellem de to spor er derfor begrænset til et særligt modul på 5 ECTS under *Periodekursus 4*, omhandlende europæiske forbindelser i perioden 800 f.Kr.-600 e.Kr., dvs. relationen mellem etruskere, keltere, germanere, romere, frankere, angelsakser m.m. Tanken er, at undervisningen skal inkludere en større eller mindre ekskursion til arkæologiske institutioner og lokaliteter i udlandet, alt efter de økonomiske muligheder. Modulet skal kombineres med et 10 ECTS-modul inden for ét af de to spor, omhandlende en periode inden for samme tidsrum, enten nordeuropæisk jernalder (frem til 600 e.Kr.) eller etruskisk arkæologi.

Bortset fra det omtalte fællesmodul i det sidste periodekursus, forløber de to spor i den empiriske søjle uafhængigt af hinanden. De første tre periodekurser i det klassiske spor følger en samfundsmæssig gradvis udvikling, startende med bydannelsen i Grækenland og sluttende med det romerske kejserrige. Herefter suppleres med etruskisk arkæologi. I det nordeuropæiske spor kommer periodekurserne kun delvis i kronologisk rækkefølge. Her indledes, lige som i den nuværende studieordning, med perioden fra 600 e.Kr. frem til nyere tid. Begrundelsen er først og fremmest, at kildematerialet i denne periode rent pædagogisk er mere velegnet til undervisningen i første semester af studiet end f.eks. palæolitikum og mesolitikum, hvor metoder og tolkninger kan forekomme mere abstrakte og hvor naturvidenskaben spiller en mere fundamental rolle. En sidegevinst er, at det åbner mulighed for et samspil med undervisningen i det

parallelle kursus i det klassiske spor mht. bydannelse som fænomen. De følgende tre periodekurser i det nordeuropæiske spor kommer i kronologisk rækkefølge, startende med de første mennesker. Afgrænsningen mellem periodekurserne afviger lidt fra den nuværende studieordning, idet hele bronzealderen nu indgår samlet sammen neolitikum.

Afrunding

En ulempe ved den nye fælles studieordning er, at muligheden for at tage tilvalg på tværs af de to nuværende fagområder reduceres markant, idet det kun er muligt at tage ét tilvalg inden for eget fagområde. Så meget mere oplagt er det at udnytte mulighederne for at etablere nogle af de nye tværfaglige tilvalg, som fagviften på SAXO-instituttet lægger op til. Det kunne f.eks. være *Europa 0-400* sammen med Historie og Latin, *Materiel Kultur* sammen med Historie og Etnologi eller *Tekstiler og Tekstilproduktion* sammen med Historie, Etnologi og CTR (Tekstilforskningscentret). Andre tværfaglige tilvalg kunne etableres på tværs af institutter og fakulteter.

Vanskelighederne ved sammenlægningen til en fælles BA-uddannelse er åbenlyse og forandringen kan næppe ske helt uden faglige omkostninger. Den overordnede målsætning må under alle omstændigheder være at sikre, at den nye fælles BA-uddannelse så vidt muligt samlet set bliver en forbedring, der skaber effektivisering, faglig udvikling og fornyelse. Den nye struktur med en fælles metodisk-teoretisk søjle rummer oplagt mulighed for dette. Det er blot vigtigt at fastholde, at effektiviseringen netop får lov at udmønte sig i en styrkelse af det arkæologiske fagområde og ikke blot konverteres til besparelser.